

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Матусевич О.Ю.,

студентка 5 курсу факультету правничих наук НаУКМА

Актуальність обраної теми полягає в тому, що сирітство є соціальною проблемою в Україні. З кожним роком кількість дітей-сиріт, за офіційними даними Міністерства соціальної політики України, збільшується майже в два рази. При цьому, за даними на кінець 2012 року, кількість дітей, усиновлених громадянами України складає 823 дитини, а іноземцями- 806 дітей. Тобто дуже невелика різниця[2].

Не зважаючи на те, що виконується норма закону про пріоритетність усиновлення українських дітей громадянами України, існує проблема у механізмах захисту дітей, усиновлених іноземцями і надання однакового захисту дітям, усиновлених цими двома групами усиновлювачів.

Ця тематика розглядалася у спеціальних працях українських науковців З.В. Ромовської, А.М. Нечаєвої, спеціальним уповноваженим ВРУ з прав з 1998 по 2012 роки - Н.І. Корпачовою. Проте, все ж ця проблема не досліджена.

У 2011 році на вимогу реалізації положень Конвенції про права дитини в Україні був запроваджений інститут Уповноваженого ВРУ з прав дитини, який очолив Ю.О. Павленко. Але за роки свого існування цей інститут не приділив належної уваги саме захисту прав української дитини, усиновленої іноземним громадянином. Позитивним аспектом діяльності цього інституту є видання указу Президента України у 2012 році "Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2012 року", в якому, знову ж таки, жодного слова не сказано захист усиновлених іноземцями дітей [5].

Отже, постає нагальна необхідність розгляду цього питання в науково-практичному аспекті, але з можливістю підготовки рекомендацій щодо покращення становища українських дітей за кордоном.

Сучасна тенденція розвитку інституту міжнародного захисту прав дитини направлена на визнання статусу дитини, як рівноправного члена суспільства. Тому із ратифікацією Конвенції про права дитини держави-учасниці прийняли на себе зобов'язання не тільки приймати заходи щодо захисту дитинства, але й цілком і повністю визнавати права дитини[1].

Права дитини, закріплені в звичаєвих і договірних нормах є міжнародними стандартами прав людини, які спрямовані на

забезпечення всіх прав і свобод кожній фізичній особі до 18 років особливими засобами, обмеженими досягненням 18-річного віку. Тому всі закономірності процесу розвитку і конкретизації принципу поваги прав людини за рахунок закріплення цих стандартів і засобів по їх імплементації в нормах міжнародного права повністю розповсюджується на норми і документи про права дитини.

При цьому, як зазнала А.М. Нечаєва, при прийнятті ООН та регіональними організаціями документів з питань прав людини повинен додержуватись принцип існування єдиного стандарту прав людини, який має дотримуватися у всіх країнах світу, а якщо йдеться про регіональні документи, то країнами даного регіону [8]

Єдиного визначення міжнародного стандарту в міжнародному праві немає. Хоча і вживається цей термін доволі часто в документах регіонального та універсального рівня.

З.В. Ромовська з цього приводу зазначала, що міжнародний стандарт у міжнародному праві є так званим парасольковим зобов'язанням держави поважати права людини. На його думку, такі стандарти є «мінімальною вимогою, яка покладається на державу», тобто являють собою такий мінімальний рівень дотримання прав людини, нижче якого держава не може опускатися.[7]

Деякі вчені, такі як Л.Н. Шестаков, у своїй коментарях до Протоколів до Конвенції, зазначав, що міжнародні стандарти є «бездушними формами». Тобто, вони не можуть позитивно сприяти розвитку права окремих держав, адже право кожної країни має свою специфіку до якої не можна просто так нав'язати якийсь стандарт [10]. Але особисто я не погоджуюсь із такою думкою. Для кожної країни насамперед існує процедура імплементації міжнародних норм відповідно до національного законодавства, яка і включає адаптацію міжнародних стандартів до специфіки права окремих держав. До того ж, міжнародні стандарти містять у собі мінімальні вимоги, які держави зобов'язані забезпечити у внутрішньому праві, не зважаючи на свої політичні, економічні, культурні особливості.

Міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини відіграють вирішальну роль у створенні мінімальних вимог щодо додержання і реалізації державами взятих на себе зобов'язань відповідно до ратифікованих ними міжнародних конвенцій . Адже, ці стандарти, як на універсальному, так і на регіональному рівнях, спрямовані на подальший розвиток принципу поваги прав людини. Прийняті на міжнародному рівні стандарти повинні імплементуватися у національне законодавство відповідно до його специфіки, але при дотриманні того мінімального рівня, яке зазначене в даних стандартах.

Щодо України, і захисту прав дітей, на основі вищевикладеного, можна зробити такий висновок:

Як учасник Конвенції про права дитини, Україна прийняла на себе міжнародно правове зобов'язання приводити у життя міжнародні стандарти прав дитини за допомогою міжнародних і національних засобів імплементації. Саме тому Україна, відповідно до ст. 9 Конституції, повинна гармонізувати своє законодавство з нормами вказаної Конвенції шляхом законодавчого врегулювання прав і обов'язків фізичних і юридичних осіб, органів держави і їх посадових осіб по здійсненню цих прав.

Як Україна справляється із взятим на себе зобов'язанням ми розглянемо далі у статті.

Відповідно до радянської правової доктрини: «Права людини – не довільне законодавче закріплення його соціальних можливостей, а детерміновані характером економічного і соціального устрою, співвідношенням класових сил, рівнем матеріальної і духовної культури людини, які забезпечують його нормальну життєдіяльність у суспільстві і фіксуємих державою у системі юридичних прав та обов'язків.» [9]

То ж, на основі цієї концепції ступінь забезпечення прав та свобод людини у конкретній державі безпосередньо залежить від характеру економічного базису і державно-політичного устрою суспільства. Але ж, мінімальний рівень забезпечення прав людини, який міститься у міжнародних стандартах, повинен бути беззаперечно додержаний державами. Це визначення лише доводить той факт, що імплементуватися ці стандарти у національне законодавство кожної країни будуть дещо видозмінено відповідно до ступені розвитку конкретного суспільства, із додержанням міжнародних стандартів.

Таким чином, проблема реалізації міжнародних норм у сфері захисту прав людини має не тільки міжнародний характер, але й внутрішньодержавний. При цьому, внутрішньодержавний аспект має першочергове значення, адже основна задача по імплементації міжнародних стандартів виконується саме державами шляхом закріплення і забезпечення цих стандартів у внутрішньому праві.

Норми українського права засновані на гуманістичних принципах і в цілому відповідають міжнародним стандартам. Але, не існує єдиного механізму захисту прав дитини. Із прийняттям Конвенції про захист прав дитини, дитина визнається рівноправним членом суспільства. При цьому її правам і свободам повинна бути приділена особлива увага, внаслідок фізичної і розумової незрілості дитини. Особлива прогалина українського законодавства проявляється у тому, що в Основному законі не закріплений принцип найкращого забезпечення прав і інтересів дитини, який передбачений у п. 1 ст.3 Конвенції про права дитини.[1]

На законодавчому рівні Україна виконує прийняті на себе міжнародні зобов'язання щодо виконання міжнародних договорів,

шляхом імплементування міжнародних стандартів у національне законодавство. Але ж, міжнародні норми характеризуються певною декларативністю, і не завжди чітко врегульовуються національним законодавством.

Конвенція про захист прав дитини, ратифікована Україною найбільш повно регламентує права дитини, її захист і розвиток. Після прийняття цієї Конвенції права дитини отримали силу норм міжнародного права.

Але ж, без прийняття відповідного внутрішнього законодавства міжнародні норми не сприймаються належним чином державними органами і особами, на яких вони поширюються. Як зазначає Бурлак О.В.: «Головне завдання концепції прав людини не розробка нових договорів у цій сфері. Зокрема, у Віденській декларації та Програмі дій наголошується на «необхідності зберегти високу якість чинних міжнародних стандартів і уникати появи великої кількості договорів про права людини» [10]

Тому, пропонуємо внести зміни вже до існуючих нормативно-правових актів, які регулюють права дитини при міжнародному усиновленні, зокрема:

1. Внести зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 905 “Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей ” (далі - Порядок) [17].

Можна додати пункт, в якому зобов'язати іноземних громадян, які являються кандидатами в усиновителі, надавати витяг норм права із законодавства країни, в якій вони проживають щодо основних вимог, встановлених для міжнародного усиновлення дітей.

2. П. 3 ст. 252 Цивільного процесуального Кодексу та п. 10 Порядку доповнити положенням такого змісту:

«У разі усиновлення хворої дитини усиновитель повинен надати письмове зобов'язання про надання їх кваліфікованої медичної допомоги».

3. Укладати двосторонні угоди з країнами, де є найбільший процент усиновлених українських дітей (США, тощо) і де найбільша українська діаспора (Канада, тощо).

Укладання таких договорів надасть можливість повернути усиновлених іноземцями дітей, які постраждали від насильства, тощо, в Україну. Ратифікація Україною Гаазької конвенції також певною мірою вирішила б це питання.

4. Необхідно мати на увазі майбутнє приведення національного законодавства відповідно до норм ратифікованої Україною Європейської конвенції про усиновлення дітей.

У цій Конвенції йдеться про можливість усиновлення дітей одностатевими парами. Але українське законодавство ще не

легалізувало одностатеві шлюби. При цьому, внесення застережень і поправок до Конвенції не допускається. То ж, чекаємо на зміни.

5. Для уникнення зловживань з боку опікунів, а саме, щоб не було випадків, коли опікуни віддавали дітей іноземцям нехтуючи законодавством України, можлива відміна таємниці усиновлення.

Процедура відміни таємниці усиновлення була ініційована Уповноваженим Президента України з прав дитини.

Тому, реальне забезпечення прав дитини можливе лише шляхом прийняття зазначених законодавчих механізмів захисту прав дитини.

Список використаної літератури

1. Конвенція про права дитини: Міжнародний документ від 20.11.1989, ратифіковано Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.91[Електронний ресурс: Міжнародне законодавство]: Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021;
2. Статистичні дані Міністерства закордонних справ України за 2010р. [Електронний ресурс: Режим доступу: <http://nau.com.ua>;
3. Європейська конвенція про усиновлення дітей: Міжнародний документ ратифікований Україною 15.02.2011 [Електронний ресурс: Міжнародне законодавство]: Режим доступу: <http://nau.com.ua>;
4. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/25009.html>
5. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/>
6. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 8жовтня 2008 р. № 905 [Електронний ресурс: Законодавство України]: Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>;
7. Науково-юридичний коментар Сімейного кодексу України від 10 січня 2002 року / Під редакцією З.В. Ромовської. - К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2003. - 679 с.
8. Нечаева А.М. Усыновление // Вестникобразования. - 1997. - № 8. - С.52.
9. Вінгловська О.І. – Імплементация міжнародних стандартів щодо прав дитини в національному законодавстві України: Автореф. Дис.... Канд. юрид. наук: 12.00.11/ Київський національний у-т ім. Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин. – К., 2000- 20с.

10. Бурлак О. В. – Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: монографія/ Нац.акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Київ. ун-т права. – Івано-Франківськ. Симфонія форте, 2012 – 211 с.